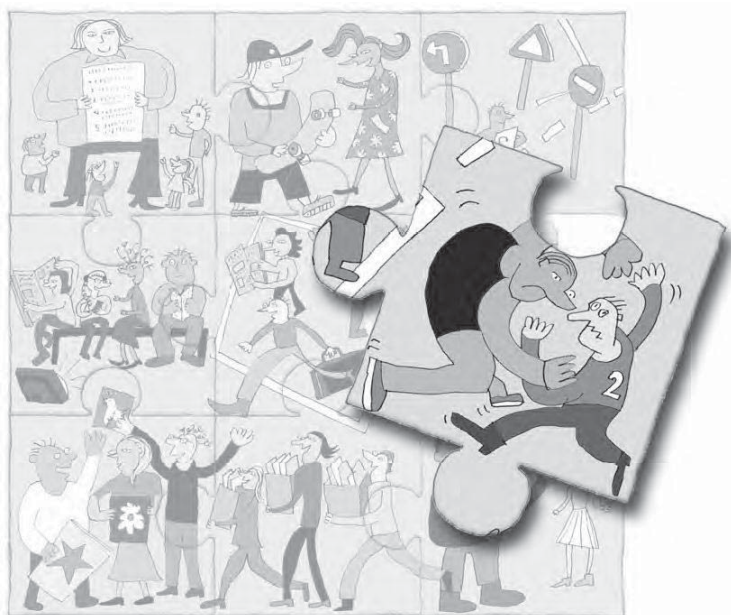

ТЕМА 4 Конфликт

Што да се направи ако ние не се согласуваме?

4.1. Решавање на конфликти

Како можеме да се справиме со сериозни несогласувања?

4.2. Примена на пристапот од шест чекори

Како можеме да го избегнеме расправањето со нашиот сосед?

4.3. Конфликт на човековите права

Судир помеѓу човековите права. Што сега?

4.4. Користење на насилство

Дали користењето на насилство е прифатливо во некои случаи?

ТЕМА 4: Конфликт**Што да се направи ако ние не се согласуваме?**

Концептот за мир има една значајна културолошка димензија. Традиционално, во културата на Далечниот Исток, мирот повеќе се поврзува со внатрешниот мир (мир во нашите умови и срца), додека во западниот свет, мирот се подразбира како нешто што е надвор од поединците (отсуство на војна или насилен конфликт). Во Индија, на пример, зборот „shanti“ значи мир, под што се подразбира совршена состојба на умот или мир во умот. Ганди ја засновал неговата филозофија и стратегија на концептот наречен „Ahimsa“, што пошироко значи „да се воздржи од сето она што создава штета“. Тој рекол: „Буквално кажано, Ahimsa значи ненасилство. Но за мене има многу повисоко, едно бескрајно високо значење. Тоа значи дека ти не смееш да навредиш никого; ти не смееш да негуваш безмилосни мисли, дури и во врска со оние кои ги сметаш за твои непријатели. За секој, кој ја следи оваа доктрина, не постојат непријатели.“ Во традицијата на Маите, мирот се однесувал на концептот за благосостојба и е поврзан со идејата за совршена рамнотежа помеѓу различните области од нашите животи.¹⁶

„Позитивниот мир“ опишува состојба каде што колективната волја е насочена кон промовирање на мирот и отстранување на пречките кои стојат на патот до мирот. Тоа вклучува посветеност кон социјалната правда, и на тој начин ја промовира идејата дека мирот е отсуство на страв, насилство и војна. Тоа вклучува обврска за ненасилно решавање на конфликти и бара поттикнување на капацитетите на поединците и групите за да можат социјалните проблеми да ги насочат на еден конструктивен начин. За обучувачите на ОДГ тоа, исто така, значи промовирање на демократските процеси во училищата, адресирајќи ги прашањата за моќта или злоупотребата на моќта, како и да се бара цело време поттикнување на вештините за слушање, конструктивен дијалог и посветеност при решавањето на конфликти.¹⁷

Дали насилството е природно? Многу луѓе се убедени дека човечките суштества се природно насилни и како последица на тоа ние не можеме да избегнуваме војни, конфликти и општо насилство во нашите животи и нашите општества. Други експерти во ова поле тврдат дека ние можеме да го избегнуваме насилното размислување, чувствување и делување. Изјавата од Севилја за насилство, елаборирана во 1986 година, од страна на група научници од многу земји, го потврдиле ова со констатирање дека:

„1. Научно, не е точно да се каже дека од нашите животински предци ние имаме наследена тенденција да водиме војни (...) Водењето војна е исклучиво човечки феномен и не се среќава кај животните (...).

¹⁶ Текстот е од „Компас – прирачник за образование за човекови права со млади луѓе“, Совет на Европа, Стразбур 2002, стр.376.

¹⁷ Од „Речникот за термини за образование за граѓанско општество“, Karen O’Shea, Совет на Европа, DGIV/EDU/CIT, (2003) 29.

2. Постојат култури кои со векови не се ангажирани во војна, а постојат и култури кои во војна се ангажирани, понекогаш често, а понекогаш не (...).

3. Научно, не е точно да се каже дека војната или секое друго насилно однесување е генетички програмирано во нашата човечка природа (...).

4. Научно, не е точно да се каже дека луѓето имаат „насилен мозок“ (...) нашето делување е обликувано според тоа како сме биле условувани и социјализирани (...).“

Повеќето од нас, поради условите во нашите животни средини, реагираат агресивно и насилно. Ние учиме да размислуваме, чувствуваме и да делуваме агресивно, а во некои случаи и насилно. Каде и да живееме, речиси константно, ние сме изложени на социјален и културолошки притисок кој условува да читаме за насилството, да гледаме насилство и да слушаме за насилството. Телевизиските програми, рекламите, весниците, видео игрите, филмската и музичката индустрија многу придонесуваат за оваа ситуација. Пред да се стигне до адолесценција, едно дете ќе види илјадници убиства и насилни чинови само со гледање телевизија. Нашите модерни општества, свесно или несвесно, не се извинуваат за насилството. На насилството се гледа како на позитивна вредност. Во повеќе култури, велењето „не“ на насилството и избегнувањето или соочувањето со физичкото насилство може да се перцепираат како знак на слабост, особено за мажите, кои се ставени под голем притисок, од страна на нивните врстници уште од мала возраст.¹⁸

За дополнителни информации, погледни во страниците со податоци за наставникот, на крајот од оваа тема.

Образование за демократско граѓанство и човекови права

Преку оваа серија на часови, учениците ќе:

- го зголемат нивниот увид во механизмите зад конфликтот;
- го зголемат нивниот увид во ненасилното решавање на конфликти;
- ја подобрат нивната способност да се справуваат со конфликт во нивната животна средина;
- ја подобрат нивната способност да ги сфатат гледиштата и потребите на сите страни вклучени во конфликтот;
- го зголемат нивниот увид во конфликтите помеѓу човековите права;
- го зголемат нивното критичко мислење за користењето на насилството;
- го зголемат нивниот увид во тоа како да го совладаат насилството со кое се соочени;
- бидат стимулирани да поминуваат преку конфликтите на ненасилен начин.

¹⁸ Текстот е од „Компас – прирачник за образование за човекови права со млади луѓе“, Совет на Европа, Стразбур 2002, стр.380.

ТЕМА 4: Конфликт

Што да се направи ако ние не се согласуваме?

Наслов на часот	Цели на учењето	Задачи за учениците	Материјали	Метод
Час 1: Решавање на конфликти	Вовед во пристапот од шест чекори за решавање конфликти.	Анализирај конфликт; најди решенија.	Материјал за учениците 4.1.	Работа во мали групи.
Час 2: Примена на пристапот од шест чекори	Учење да се применува пристапот од шест чекори.	Анализирај конфликт; најди решенија.	Материјал за учениците 4.1. Материјал за учениците 4.2.	Работа во мали групи.
Час 3: Судрување со човековите права	Учење да се препознаат и анализираат ситуации каде човековите права се во конфликт.	Анализирај ситуација каде човековите права се во конфликт.	Материјал за учениците 4.3. Материјал за учениците 5.2.	Работа во мали групи. Критичко мислење.
Час 4: Користење на насилство	Развивање на критичко мислење за прифатливоста на користењето насилство и за личното однесување.	Рефлектирај за користењето насилство и за личното однесување.	Материјал за учениците 4.4.	Работа во мали групи. Критичко мислење.

Час 1

Решавање на конфликти

Како можеме да се справиме со сериозни несогласувања?

Цел на учењето	Вовед во пристапот од шест чекори за решавање конфликти.
Задачи за учениците	Анализирај конфликт; најди решенија.
Материјали	Листови хартија или тетратки и пенкала. Материјал за учениците 4.1
Метод	Целото одделение и работа во парови (незадолжително)

Концептуално учење

Конфликтите се дел од секојдневниот живот. На нив не треба да се гледа како на негативни настани, туку како судир на интереси помеѓу поединци или групи. Во политиката, конфликтите се дури и значаен дел од јавната дискусија. Само преку отворен конфликт и барање на компромис, сите различни социјални групи имаат чувство дека се слушнати и интегрирани. Решавањето конфликти (барањето компромис) е вештина која може да биде научена. Овој час е насочен кон придонесување за оваа цел.

Следните описи за решавање на конфликтите се појавуваат на овој час и многу е важно наставникот да биде свесен за нивното значење.

Победа-победа: ова опишува ситуација при што двете страни имаат добивка на истиот начин од изнајденото решение на конфликтот и чувствуваат дека го постигнале она што го сакаат. На ова се гледа како на најидеално решавање на конфликтни ситуации, етодека помага во сигурноста дека конфликтот нема повторно да се појави.

Победа-загуба или загуба-победа: ова опишува ситуација каде решавањето конфликти значи дека едната страна губи, а другата добива. Овој вид на ситуација често значи дека конфликтот повторно ќе се појави, иако има и мала корист за губитникот.

Загуба-загуба: ова опишува ситуација во која ниту една страна не добива ништо од решавањето на конфликтот. Оваа ситуација често значи дека конфликтот само привремено исчезнал и повеќе од веројатно, повторно ќе се појави.

Часот

Наставникот го започнува часот со пишување на зборот „КОНФЛИКТ“ на левата страна од таблата. Потоа, ги замоува учениците да напишат на еден лист хартија впечатоци и зборови кои асоцираат на зборот „конфликт“, кои им паѓаат на памет.

Истото, потоа, се правени и со зборот „МИР“, кој наставникот го пишува на десната страна од таблата. Потоа, наставникот прашува околу 10 ученици за нивните зборови. Резултатите се заеднички наведени на таблата и потоа учениците даваат нивни коментари на следниве прашања:

- Дали се тие изненадени од некој од избраните зборови?
- Дали сите зборови кои асоцираат на појавување на конфликт имаат негативна, додека оние кои асоцираат на мир имаат позитивна конотација?

Понатаму, наставникот ги замоува учениците да даваат примери за конфликти кои тие самите ги искусиле или кои се случиле во нивната околина. Тој/таа ги замоува да размислат дали овие конфликти припаѓаат на категоријата конфликти кои би можеле да се решат и дека тоа е првиот чекор кон компромисот, или пак на категоријата конфликти кои не би можеле да се решат. Потоа, наставникот им ја претставува идејата дека конфликтите, не секогаш, водат до насилство и дека се можни повеќе конструктивни пристапи до конфликтите.

Потоа, наставникот ги запознава со еден конкретен пример на конфликт, кој може да се случи во едно семејство.

„ Катја, 18-годишна ќерка, сака да гледа видео, кое неодамна го доби од еден пријател. Нејзиниот брат Мартин, 15-годишен, би сакал да гледа еден од неговите омилени телевизиски програми.“

Наставникот му дава на секој ученик по една копија од материјалот за учениците 4.1. и започнува да го анализира овој конфликт, користејќи го пристапот од 6 чекори, опишан подолу.

Чекорите 1 и 2 се преземаат со целата група, водени од учителот, кој инсистира откривање на вистинските „потреби“ на двете страни и во формирањето на јасна дефиниција на конфликтот.

Во чекор 1, важно е дека реалните потреби на секоја од страните треба да бидат детално објаснети на непредизвикувачки начин. Мора да се даде мисла за тоа кои се реалните потреби кои стојат зад проблемот, иако тие можат да се разликуваат од потребите, искажани од секоја страна. Во чекор 2, проблемот зад конфликтот е формулиран на начин со кој може да се согласат и двете страни.

Чекор 3 се состои од размислување за можните решенија. Во оваа фаза, за решенијата не треба да се коментира или да се суди – секаков придонес би бил

добредојден. Чекор 3 се случува во парови, следен од размена на гледишта (или партнери?). Наставникот, потоа, го претставува концептот на пристапите „загуба-загуба“, „победа-загуба“, „загуба-победа“ или „победа-победа“ во анализирањето на решенијата и потоа ги замолува паровите да ги оценат нивните решенија, употребувајќи го овој концепт (чекор 4).

Ако учениците откријат дека ниту едно од нивните решенија не дава резултат во победа-победа ситуацијата, тие се покануваат да размислуваат и понатаму. Како и да е, секогаш ќе има случаи во кои ситуацијата победа-победа не е можна. После презентирањето на нивните одговори, наставникот ја поканува групата да каже чие решение е најдобро (чекор 5). Во еден вистински конфликт, каде страните се директно вклучени во овој пристап за решавање на конфликти, страните мора да го прифатат решението. Наставникот завршува со кратко презентирање на можноста за чекор 6. Основниот елемент на чекор 6 е дека по одредено време (број на минути, часови, денови или недели, во зависност од природата на конфликтот) решението се оценува и, каде што е потребно, се адаптира.

Во заклучокот, наставникот ја поддржува дискусијата за прашањето дали една алатка, како што е пристапот од шест чекори, би можела да функционира, во кој тип на ситуација и кои би биле последиците, ако една таква алатка е пошироко позната и користена. Ова би требало да биде дискутирано во врска со различните групи и контексти, како што се следниве:

- групи на врсници;
- семејство;
- одделение;
- училиште;
- држава;
- војна;
- спорт.

Час 2**Примена на пристапот од шест чекори****Како можеме да го избегнеме расправањето со нашиот сосед?**

Цел на учењето	Учење да се применува пристапот од шест чекори.
Задачи за учениците	Да се анализира еден конфликт и да се најдат решенија, кои се корисни и за двете страни.
Материјали	По една копија од сценаријата со конфликти од материјалот за учениците 4.2. за секоја мала група. Материјал за учениците 4.1.
Метод	Работа во мали групи.

Информации за темата

Мирното решавање на конфликти не може потполно да се примени во практиката само преку сфаќање на теоретскиот концепт. Тоа е вистинска вештина која треба да биде научена, а овој час обезбедува можност учениците да научат како да го применат мирното решавање на конфликти во практиката. Наредниот чекор ќе биде примена на ова знаење во реална животна ситуација во училиштето.

Часот

Наставникот го започнува часот објаснувајќи им на учениците дека нивната задача е да го применат пристапот од шест чекори при решавање на конфликт во различни конфликтни ситуации.

Одделението е поделено во мали групи од по четири или пет ученици и секоја група добива по една копија од материјалот за учениците 4.2. Секоја група работи на едно од сценаријата, така што на секое сценарио ќе работи повеќе од една група. Учениците, исто така, го користат и материјалот за учениците 4.1, наречен „Пристап од шест чекори за решавање на конфликти“. Откако групите ќе завршат, по еден претставник од секоја група ќе ги презентира нивните шест чекори пред целото одделение. Направи го ова прво за „конфликт 1“, а потоа за „конфликт 2“:

По нивните презентации, наставникот води одделенска дискусија за решенијата, употребувајќи ги следниве прашања:

– Дали ние ги разбираме „потребите“ и „дефинирањето на проблемот“? Дали постојат неодговорени прашања?

– Дали би можеле да најдеме други решенија за кои мислиме дека би биле подобри за еден подолг период?

Во вториот чекор, наставникот ги замолува учениците да работат на конфликтите кои се случиле или се случуваат во училиштето, во групата на врсници, во земјата и сл. Тие се замолуваат да одберат еден или повеќе (во зависност од времето на располагање) и да размислуваат за можните победа-победа решенија.

Ако наставникот искористи две студии на случајот, како средства за воведување на учениците во формите за посредување, тој/таа може да даде некои основни информации за судскиот систем за решавање на конфликти во земјата (форми на посредување, можност за изведување на конфликтот пред суд, итн.) Освен со дискутирање на овие конфликти со пристапот од шест чекори, ситуациите би можеле да се претстават преку играње на улоги.

Во случај на играње на улоги, еден ученик би ја играл страната А, друг ученик страната Б, а трет ученик би ја играл улогата на посредник/медијатор. Потоа, наставникот би ја замолил секоја група за повратна информација за тоа како тие би го решиле овој конфликт. Би можело да се дискутира за различните решенија, како и за процесите на обидување да се стигне до решение. Овие дополнителни елементи можат да одземат многу повеќе време и можеби тоа за нив би било неопходно да се преземе како една активност надвор од училиштето или пак како дополнителна тема.

Час 3**Конфликт на човековите права**

Судир помеѓу човековите права. Што сега?

Цел на учењето	Учење да се препознаат и анализираат ситуации каде човековите права се во конфликт.
Задачи за учениците	Анализирај ситуација каде човековите права се во конфликт.
Материјали	Голем лист хартија и маркер за секоја група. Материјал за учениците 4.3. Материјал за учениците 5.2.
Метод	Работа во мали групи. Критичко мислење.

Информации за темата

Иако на прв поглед, човековите права наликуваат како да нудат јасни одговори, тоа не е секогаш така. Всушност, постојат многу ситуации во кои нечие право се судира со правото на некој друг. Во таков случај, критичкото мислење може да помогне едниот од нив да ги избира правата, вмешани едни против други, а и да определи сопствено решение.

Часот

Работните групи (четири или пет ученици во група) добиваат случај во врска со кршењето на човековите права (материјал за учениците 4.3, „Пет случаи на кршење со човековите права“), по еден голем лист хартија и по еден маркер.

Прво, учениците се поканети да дискутираат кои човекови права се засегнати во конфликтот. За дискусијата, на групата може да ѝ се даде листа на човекови права (материјал за учениците 5.2.). Откако тие ќе се согласат за тоа кои човекови права се во конфликт, тие го делат нивниот лист, како што е прикажано подолу. Наставникот би можел да го подготви ова на таблата и да ги внесува засегнатите права во првиот ред.

Број на случајот
Засегнати човекови права
- - -
Решение
Зошто?

Втората задача е да се има една отворена дискусија за тоа кое би можело да биде решение на конфликтот според верувањето на учениците. Тие истакнуваат причини за нивниот избор и ги додаваат на нивниот лист.

Потоа, секоја група се замолува да назначи свој претставник, кој ќе ги презентира одговорите на групата пред целото одделение. Наставникот може да го праша одделението за повратна информација во врска со направените избори и дали тие се согласуваат или не се согласуваат со идеите на групата.

Час 4**Користење на насилство**

Дали користењето на насилство е прифатливо во некои случаи?

Цел на учењето	Развивање на критичко мислење за прифатливоста на користењето насилство и за личното однесување.
Задачи за учениците	Рефлексии од користењето насилство и за личното однесување.
Материјали	Картички или хартиени ленти со случаи од материјалот за учениците 4.4. за секоја група. (Наставникот треба да има некои информации за судскиот систем при решавањето на конфликти во земјата.)
Метод	Работа во мали групи. Критичко мислење.

Информации за темата

Иако на мирот во светот се гледа како на крајна цел, ниту меѓународните закони за човекови права, ниту меѓународните хуманитарни закони не го исклучуваат користењето на насилството во апсолутни услови. Овој час има цел да придонесе за критичкото мислење на учениците во врска со легитимноста од користењето на насилство во посебни случаи. Учениците се замолуваат да рефлектираат во однос на нивното лично однесување во поглед на насилството, користено од нив или од други во нивната средина.

Часот

Одделението е поделено на работни групи од четири или пет ученици. Еден ученик или наставникот го презентираат случајот 1 од материјалот за учениците 4.4.

Можеби ќе биде премногу тешко справувањето со сите четири случаи во еден час. Поради тоа, наставникот може да одлучи и да даде различни случаи на различни групи, да одбере само два од четирите случаи или, пак, да додаде уште еден час.

Задачата на групата е да го дискутира случајот, употребувајќи ги прашањата дадени на картичката и усно да се презентира нивниот одговор. Наставникот треба да биде свесен дека основното прашање, кое треба да биде истражувано, е до кои размери користењето на насилство би требало да биде прифатено. Откако секоја група ќе одговори, наставникот може да даде некои дополнителни информации поврзани со случајот, пред да се презентира наредниот случај.

Копија од случаите, прашања и дополнителни информации за наставникот

Случај 1

Во врска со прашањето за анти-глобализацијата за време на демонстрации, една мала група луѓе започна да фрла камења врз управната зграда на една позната транс-национална компанија. Полициските сили, присутни на местото, видоа дека ова ќе продолжи и понатаму и се обидоа да ги уапсат инволвираните лица. За време на оваа интервенција, еден полицаец е фатен од луѓето кои фрлаа камења и сериозно е претепан.

Прашања:

1. Дали би било прифатливо полициските сили да ги употребеа нивните пиштоли и да стрелаа во луѓето кои фрлаа камења?
2. Дали би било прифатливо полицијата да интервенирале употребувајќи митралези? (Ова би било побрзо, но речиси сигурно би резултирало со повеќе загинати.)
3. Дали би било прифатливо полицијата да чекаше, иако можеше да интервенира, употребувајќи воден топ?
4. Дали би било прифатливо полицијата да не интервенирале со користење на сила, со цел да се избегне ескалација на конфликтот?

Информации

Следејќи ги меѓународните стандарди, полицијата може да употреби сила под одредени услови. Сила би требало да се употребува само ако е неопходно и би требало да биде соодветна со целта на интервенцијата. Ако еден полицаец добие наредба од својот претпоставен да интервенира на начин кој јасно се спротивставува со ова правило, според правилата на ОН се очекува од него/нејзе да одбие да ја изврши наредбата.

Случај 2

Земјата X ѝ објавува војна на земјата Y, бидејќи Y слободно ги штити и дури ги финансира бунтовничките групи кои делуваат против земјата X од земјата Y. Разузнавачкиот тим на земјата X открива во кое село престојува групата на добро истренирани и вооружени бунтовници и открива дека тие подготвуваат голем бомбашки напад врз една значајна индустриска мета.

Прашања:

1. Дали би било прифатливо земјата X жестоко да го бомбардира селото, осигурувајќи на тој начин само неколку да луѓе преживеат, вклучувајќи ги и локалните жители?
2. Дали би било претходно прифатливо, по јасно барање до бунтовниците да се предадат и по јасно предупредување на локалното население да го напуштат селото, а по претресот за оружје, да им биде дозволено да се соберат на локалниот спортски стадион?
3. Дали би било прифатливо да не се интервенира со употреба на сила? На кои алтернативи можеш да помислиш?

Информации

Меѓународните правила (таканаречени „ Женевски конвенции“) за водењето војни не предвидуваат тотална забрана за употребата на воена сила, но забрануваат некои видови на интервенции и оружје. Еден од принципите е дека воената сила не треба да биде употребувана против невоени цели и не би требало да биде ниту индискриминирана, ниту непропорционална: на пример, мора да се прават сериозни обиди за да се избегнат цивилните жртви со воздржување од употреба на силни бомби против воените цели, во ситуации каде што помалку силните бомби би биле доволни. На овој начин, цивилните жртви и смртта на невините страни (таканаречена „коллатерална штета“) би можеле да се спречат. Како и да е, како што е спомнато погоре, ова не значи дека „Женевските конвенции“ сметаат дека коллатералната штета е неприфатлива при водењето војни, но подобро би било да се предвиди до одредени размери.

Случај 3

Г-ин X, млад човек вработен како технички асистент во една локална болница, редовно ја тепа неговата сопруга кога ќе се врати дома пијан. Еднаш, неговата жена ја информира полицијата за тепањето од страна на нејзиниот сопруг, кое понекогаш е многу сериозно. Сопругата на соседот, која случајно стана свесна за оваа ситуација, сега може да си замисли што се случува во соседната врата кога таа ги слуша нејзините соседи како се расправаат и викаат.

Прашања:

1. Дали би требало жената на соседот да ја информира полицијата за ваквите случаи или тоа е неприфатливо мешање во приватноста на нејзините соседи?
2. Кога ќе добијат информација од некого, дали полицијата би требало да интервенира во вакви околности?

Информации

„(...) Државите треба да го осудат насилството врз жената и не треба да се повикуваат на никаков обичај, традиција или религиско сфаќање за да ги избегнат нивните обврски во поглед на неговото елиминарање. Државите би требало да го исполнуваат тоа со сите соодветни средства и без одложување на полицијата при елиминирањето на насилството против жените и ,поради таа цел, би требало:

(а) Да се земе предвид, онаму каде што сеуште не е сторено, ратификување или ставање во сила на Конвенцијата за елиминирање на сите форми на дискриминација врз жените или повлекување на сите изговори за таа конвенција;

(б) Воздржување од учество во насилство врз жените;

(в) Вежбање да се преземаат разумни чекори со цел една личност да избегнува акт на тортура, истражување и во согласност со националната легислатива, казнување на чинот на насилство врз жените, без разлика дали тој чин ќе го изврши државата или приватни лица (...).“

Од Декларацијата на ОН за елиминирање на насилството врз жените (1993).

Случај 4

Лео, 13, е слабо и, поточно кажано, мало момче. Тој е често злоставуван од некои повозрасни момчиња, додека си игра на локалното игралиште. Овој пат, тој им одговори дека тие не би требало постојано да го вознемируваат и дека тие се однесуваат како необразовани, примитивни луѓе. Како последица на тоа, постарите момчиња започнаа безмислено да го тепаат. Другарот на Лео гледаше што се случува, кога влезе на игралиштето. Некои повозрасни

луѓе, исто така, гледаа што се случува кога поминуваа крај игралиштето, на патот за дома, по купувањето храна на пазарот.

Прашања:

1. Дали другарот на Лео би требало да се вмеша во овој случај? Како?
2. Дали повозрасните луѓе би требало да се вмешаат? Како?
3. Кои други решенија би ги предложил?

Како една дополнителна задача, учениците би можеле да состават едно писмо до постарите момчиња, во кое ќе објаснат што мислат за нивното однесување. Ова би можело да биде и задача за домашна работа или за групите кои работат побрзо.

Страници со податоци за наставникот Меѓународен хуманитарен закон

Што е Меѓународен хуманитарен закон?

Меѓународниот хуманитарен закон (МХЗ) ги опфаќа и хуманитарните принципи и меѓународните договори кои бараат да се спасуваат животи и да се ублажува страдањето на војниците и на цивилите за време на еден воен конфликт. Неговите главни законски документи се од Женевските конвенции од 1949 година, четири спогодби потпишани од речиси сите народи во светот. Конвенциите ги дефинираат основните права на војниците кои не учествуваат во борби поради повреда, болест или заробување и правата на цивилите. Дополнителните протоколи од 1977 година, кои ги надополнуваат Женевските конвенции, ги прошируваат понатаму овие права.

Кого го заштитува МХЗ? Дали МХЗ ме заштитува мене?

МХЗ ги заштитува ранетите, болните или заробените членови на воените сили и цивилите. Ранетите и болни војници – без разлика на која нација припаѓаат – ќе бидат прибрани и згрижени според одредбите од Првата женевска конвенција. Тие не можат да бидат убиени или да бидат предмет на измачување или биолошки експерименти. Тие треба да добијат адекватна грижа и да бидат заштитени од ограбување или малтретирање. Исто така, конвенцијата ги заштитува медицинските работници, воено-религиозниот персонал, воено-медицинските помагала и мобилни единици.

Ранетите, болните и војниците кои доживеале бродолом на море се заштитени со Втората женевска конвенција. Тие ја добиваат истата заштита како и копнените војници, во проширени размери до условите на кои се наидува на море. Бродските болници се заштитени.

Воените заробеници, заштитени со Третата женевска конвенција, мора хумано да се третираат и да им се обезбеди соодветен дом, храна, облека и здравствена заштита. Тие нема да бидат третирали како предмет на измачување или медицинско експериментирање и тие мора да бидат заштитени од насилство, навреди и јавна љубопитност. Заробените воени дописници и цивили, со овластување да ја придружуваат војската, исто така, имаат право на овој статус. Цивилите се заштитени со Четвртата женевска конвенција. Цело време, завојуваните страни мора да ги разликуваат цивилите и војниците и да ги насочуваат нивните операции само против воени цели. На цивилите треба да им се дозволи да живеат колку што е можно понормално. Тие се заштитени од убиства, измачување, ограбување, репресалии, индискриминирано уништување на имотот и не можат да бидат заложници. Нивната чест, семејни права и религиозни убедувања и практики треба да се почитуваат. Окупаторските сили ќе обезбедат и ќе дозволат безбедно поминување на соодветна храна и медицински залихи, како и основање на болница и безбедни зони за ранетите,

болните, повозрасните, за децата, бремените мајки и мајки на мали деца. Оваа конвенција обезбедува специјална заштита за жените и децата. Болничкиот персонал, кој се грижи за овие индивидуалци, треба да биде почитуван и заштитен.

Женевските конвенциите повикуваат за хуманитарна помош, која ќе биде спроведена од страна на Меѓународниот комитет на Црвениот крст, националните здруженија на Црвениот крст и Црвената полумесечина или други независни хуманитарни организации, овластени од завојуваните страни.

Дали Меѓународниот хуманитарен закон и Законот за човекови права се различни?

Да, но тие се надополнуваат еден со друг. И двата бараат да се заштитуваат поединците од повреда и да се зачува човековото достоинство, но тие се однесуваат на различни околности и имаат различни суштински документи. МХЗ се применува во време на вооружен конфликт за да го ограничи страдањето предизвикано од војната и да ги заштити оние кои паднале во рацете на противникот. Примарен фокус на МХЗ е зачувувањето на основните права на ранетите, болните и војниците кои доживеале бродолом, воените заробеници и цивилите. Законот за човекови права се применува во време на мир или војна, но првенствено се грижи за заштитата на луѓето од владините прекршувања на нивните меѓународно признати граѓански, политички, економски, социјални и културни права.

Што вели МХЗ во врска со децата-војници?

Меѓународниот закон им забранува на децата да учествуваат во непријателството, но децата-војници сеуште претставуваат сериозен проблем во многу делови од светот. МХЗ бара децата под 15 години да не бидат регрутирани во воените сили и да се преземат „сите можни мерки“ за да се обезбеди дека тие нема директно да учествуваат во војувањето. Во регрутирањето на оние на возраст помеѓу 15 и 18 години, предност да им се даде на најстарите (член 77, Прв протокол). За жал, бројот на децата кои стануваат војници, или доброволно или присилно, се зголемува. Децата, кои живеат во конфликтни зони, посебно оние кои се одделени од нивните семејства или се маргинализирани на други начини, можат да станат потенцијални регрути. Како начин за да преживеат, децата често се присилуваат да се приклучат кон вооружени групи или стануваат деца-војници.

Кога се користи МХЗ?

МХЗ се применува при вооружен конфликт (војна), ко ј се случува помеѓу народите (меѓународен вооружен конфликт) или при внатрешни вооружени конфликти, како што се граѓанските војни.

Дали МХЗ е применет при терористичките напади од 11 септември?

Иако 11 септември 2001 години донесе смрт и уништување во време кога не се водеше војна, не е јасно дали МХЗ се применил. МХЗ се применува при вооружен конфликт помеѓу државите (меѓународен вооружен конфликт) или при внатрешни вооружени конфликти, како што се граѓанските војни. Ако шокантните напади на цивилните мети во Њујорк и Вашингтон, беа извршени од страна на самостојни терористички мрежи, тогаш тие се сведуваат на громоморно кривично дело, повеќе отколку на воен чин при кој МХЗ би се применил.

Дали МХЗ обезбедува специјална заштита за жените?

Да. Иако жените ја уживаат истата општа, законска заштита како и мажите, Женевските конвенции го признаваат принципот дека „жените треба да се третираат со целосна почит во согласност со нивниот пол. (член 12, Прва и Втора женевска конвенција, член 14, Трета женевска конвенција). Ова значи дека дополнителна заштита се обезбедува за да се нагласат специфичните потреби на жените кои произлегуваат од родовите разлики, честа и скромноста, бременоста и раѓањето деца. На пример, жените - воени заробеници или затворенички треба да се стават во одделни простории од мажите, под непосреден надзор од други жени. Жените треба да се заштитени „од силување, присилна проституција или која и да е форма на непристоен напад“ (Четврта Женевска конвенција, член 27, исто член 75 и 76, Прв протокол). Како олеснување од товарот, им се дава предност на, „мајки кои очекуваат бебе, случаи на бременост и доилки“ (член 70, Прв протокол). За да се научи повеќе за женските прашања во воен конфликт, како и за еластичноста која многу ја покажале, погледни ја неодамнешната студија „Жените се соочуваат со војната“, на веб страната www.womenandwar.org.

Како МХЗ ги заштитува децата?

МХЗ забранува напади врз цивили и идентификува посебна заштита за децата. Сите цивили треба да се заштитени од убиство, измачување, ограбување, репресалии, индискриминирано уништување на имотот и станување заложници. Нивната чест, семејни права и религиозни убедувања и практики треба да се почитуваат. Окупаторските сили ќе обезбедат и ќе дозволат безбедно поминување на соодветна храна и медицински залихи, како и основање на болница и безбедни зони за ранетите, болните, повозрасните, за децата, бремените мајки и мајки на мали деца. Исто така, посебни одредби одговараат на потребите на децата, кои не се придружувани од семејство, нивните психо-социјални потреби и семејната комуникација.

Деца помали од 15 години, кои се сираци или одделени од нивните семејства, мора да бидат згрижени. Тие мора да се оспособат за практикување на нивната религија, а нивното образование мора да биде овозможено.

Дали претставува прекршување на МХЗ, ако цивилите се убиени за време на војна?

Заштитивањето на цивилите е најголема цел на МХЗ. Според Четвртата Женевска конвенција, цивилите се заштитени од убиство и им е дозволено да водат нормални животи, ако дозволува безбедноста. Дополнетиот Прв протокол од 1977 година обезбедува понатамошни детали во проширувањето на цивилната заштита во меѓународни вооружени конфликти. Иако Соединетите Држави го потпишаа Првиот протокол, тој сеуште не е ратификуван. Сепак, САД нагласија дека ќе се придржуваат на овие одредби, кои се сметаат, според многумина, за кодификација на еден широко прифатен, вообичаен закон, развиван во текот на стотина години.

Основното правило на принципот на дистинкција е поставен во член 48 од Првиот протокол, кој гласи: „Во согласност да се обезбеди почит и заштита на цивилното население и цивилните објекти, завојуваните страни треба цело време да прават разлика помеѓу цивилното население и војниците, како и помеѓу цивилните објекти и воените цели и согласно со тоа да ги насочат нивните операции само кон воените цели.“ Во продолжение на забраната за директни напади, МХЗ исто, забранува индискриминирани напади врз цивили. Тие можат да се појават, на пример, кога еден напад на вооружените сили врз воена цел не ги зема предвид прекумерните, негативни последици врз цивилите (член 41 од Првиот Протокол).

Како и да е, не сите цивилни жртви се незаконски за време на војна. МХЗ не го става воениот конфликт надвор од законот, но наместо тоа прави обиди да се избалансира националното, признато, законско право за напад на легитимните воени цели за време на војна, со правото на цивилното население да биде заштитено од ефектите на непријателството. Со други зборови, знаејќи ја природата на војувањето, МХЗ предвидува одредена „колатерална штета“, која понекогаш, за жал, може да вклучи цивилни жртви.

Материјал за учениците 4.1.
Пристап од шест чекори за решавање на конфликти

1. Потреби на страната А а) б) в) г)	1. Потреби на страната Б
2. Дефинирање на проблемот	
3. Идеи за решенија а) б) в) г)	
4. Оцени ги решенијата за страната А а) б) в) г)	4. Оцени ги решенијата за страната Б а) б) в) г)
5. Чие решение е најдобро?	
6. Одлучи како и кога ќе биде оценето решението	

Материјал за учениците 4.2.

Сценарија за конфликти

Конфликт 1

Двајца соседи се расправаат за оградата која се наоѓа помеѓу нивните лични имоти. Едниот сосед сака да ја замени оградата со нова, зашто мисли дека старата ограда повеќе не е во добра состојба. Тој очекува неговиот сосед да плати половина од трошоците за новата ограда. Вториот сосед се согласува дека оградата не е во добра состојба, но не сака да троши пари за нова ограда. Тој мисли дека постоечката ограда, иако не изгледа убаво, сепак успева да го задржи кучето на соседите надвор од неговата градина. Освен тоа, нему не му се допаѓа постојаното фалење на соседот со нови, поскапи работи.

Конфликт 2

Татко и мајка длабоко не се согласуваат еден со друг во врска со тоа како да реагираат кога нивното двегодишно дете прави многу врева во нивниот стан. Таткото верува дека неговото дете мора да научи како да се однесува, а тој процес на учење треба да започне колку што е можно порано. Освен тоа, тој повеќе сака да има мир и тишина во текот на неговото слободно време, бидејќи има многу напорна работа. Мајката чувствува дека не може постојано да се запира двегодишно дете да си игра или да плаче, бидејќи тоа ќе го исфрустрира детето и ќе му наштети на неговиот развој.

Материјал за учениците 4.3.

Пет случаи на судрување со човековите права

Случај 1

Макс е осумгодишно момче кое е сериозно повредено во несреќа и итно му е потребна трансфузија на крв во болницата. Како и да е, неговиот татко му забранува на болничкиот персонал да го сторат тоа поради религиозни причини. Неговата мајка и докторите би сакале да го спасат неговиот живот.

Случај 2

Во една болница, само ограничен број луѓе работат во одделението за итни случаи. Вечерта има голема гужва, а има само една соба за само уште еден човек, кому му е потребен итен третман. Со оглед на тоа дека животите на двајца луѓе се сеуште во опасност, докторите треба да одлучат дали да лекуваат едно мало дете или еден успешен бизнисмен.

Случај 3

Гус е многу почитуван член на една религиозно-политичка партија, која силно ги нагласува семејните вредности. Еден новинар кој бил на забава на управата, случајно открива серија на лични писма од Х, од кои тој може да заклучи, без сомнение, дека Гус има вонбрачна врска. Новинарот ја објавува приказната.

Случај 4

Јутчу живее во една земја од третиот свет. Тој е сиромашен и може да ги задоволи само неговите основни потреби, ништо повеќе. Тој би сакал да започне со студирање, но не може да најде потребни средства за да го стори тоа. Неговата земја не е во можност да му ги обезбеди потребните средства, бидејќи економската состојба е многу лоша и земјата треба да ги искористи сите расположливи ресурси за да ги покрие основните потреби на населението.

Случај 5

Локалната власт планира да изгради ново училиште на едно парче земја кое е едно од ретките места каде што децата сеуште можат да си играат.

Материјал за учениците 4.4.

Дали насилството е прифатливо во некои случаи?

Случај 1

Во врска со прашањето за анти-глобализацијата за време на демонстрации, една мала група луѓе започна да фрла камења врз управната зграда на една позната транс-национална компанија. Полициските сили, присутни на местото, видоа дека ова ќе продолжи и понатаму и се обидоа да ги уапсат инволвираните лица. За време на оваа интервенција, еден полицаец е фатен од луѓето кои фрлаа камења и сериозно е претепан.

Прашања:

1. Дали би било прифатливо полициските сили да ги употребеа нивните пиштоли и да стрелаа во луѓето кои фрлаа камења?
2. Дали би било прифатливо полицијата да интервенираше употребувајќи митралези? (Ова би било побрзо, но речиси сигурно би резултирало со повеќе загинати.)
3. Дали би било прифатливо полицијата да чекаше сè додека не можеше да интервенира употребувајќи воден топ?
4. Дали би било прифатливо полицијата да не интервенираше со користење на сила, со цел да се избегне ескалација на конфликтот?

Случај 2

Земјата X ѝ објавува војна на земјата Y, бидејќи Y слободно ги штити и дури ги финансира бунтовничките групи кои делуваат против земјата X од земјата Y. Разузнавачкиот тим на земјата X открива во кое село престојува групата на добро истренирани и вооружени бунтовници и открива дека тие подготвуваат голем бомбашки напад врз една значајна индустриска мета.

Прашања:

1. Дали би било прифатливо земјата X жестоко да го бомбардира селото, осигурувајќи на тој начин само неколку луѓе дека ќе преживеат, вклучувајќи ги и локалните жители?
2. Дали би било претходно прифатливо по јасно барање до бунтовниците да се предадат и по јасно предупредување на локалното население да го напуштат селото, а по претресот за оружје, да им биде дозволено да се соберат на локалниот спортски стадион?

3. Дали би било прифатливо да не се интервенира со употреба на сила? На кои алтернативи можеш да помислиш?

Случај 3

Г-дин X, млад човек вработен како технички асистент во една локална болница, редовно ја тепа неговата сопруга кога ќе се врати дома пијан. Еднаш, неговата жена ја информира полицијата за тепањето од страна на нејзиниот сопруг, кое понекогаш е многу сериозно. Сопругата на соседот, која случајно стана свесна за оваа ситуација, сега може да си замисли што се случува во соседната врата кога таа ги слуша нејзините соседи како се расраваат и викаат.

Прашања:

1. Дали би требало жената на соседот да ја информира полицијата за ваквите случаи или тоа е неприфатливо мешање во приватноста на нејзините соседи?
2. Кога ќе добијат информација од некого, дали полицијата би требало да интервенира во вакви околности?

Случај 4

Лео, 13, е слабо и, поточно кажано, мало момче. Тој е често зоставуван од некои повозрасни момчиња, додека си игра на локалното игралиште. Овој пат, тој им одговори дека тие не би требало постојано да го вознемируваат и дека тие се однесуваат како необразовани, примитивни луѓе. Како последица на тоа, постарите момчиња започнаа безмислено да го тепаат. Другарот на Лео гледаше што се случува, кога влезе на игралиштето. Некои повозрасни луѓе, исто така, гледаа што се случува кога поминуваа крај игралиштето, на патот за дома, по купувањето храна на пазарот.

Прашања:

1. Дали другарот на Лео би требало да се вмеша во овој случај? Како?
2. Дали повозрасните луѓе би требало да се вмешаат? Како?
3. Кои други решенија би ги предложил?